

SAK:N KANTOJA JA TAVOITTEITA HALLITUKSEN BUDJETTIRIIHEEN 2025

SAK on seurannut huolestuneena hallituksen budjettiriihen valmistautumista. Julkisen talouden heikon tilan vuoksi valtiovarainministeri Purra on esittänyt miljardin euron lisäsopeutusta aikaisempien toimenpiteiden lisäksi.

Entuudestaan Orpon-Purran hallitus on jo päättänyt 2,1 miljardin euron sosiaali- ja terveyspalveluiden leikkauksista ja 1,9 miljardin sosiaaliturvaleikkauksista. Jo tehtyjen päätösten [ennakoidaan lisäävän](#) köyhyyttä 110 000 suomalaisella, joista 27 000 on lapsia. Sosiaaliturvan leikkaukset ovat vain syventäneet työttömyyskriisiä, eikä radikaalien leikkausten yhteisvaikutuksia edes vielä tunneta kunnolla. Olisi kestävämpiä leikata sosiaaliturvasta enää enempää.

Valtion taloudenpito onkin täynnä valintoja, mistä leikataan ja mitä pidetään tärkeänä. SAK esittää seuraavia ratkaisuja, joilla budjettiriihessä saavutettaisiin oikeudenmukainen ja talouden tilanteeseen nähden tasapainoinen kokonaisuus.

TYÖTTÖMYYYTTÄ PITÄÄ TAITTAA AKTIIVISILLA TYÖLLISYYSTOIMILLA, EI LEIKKAAMALLA LISÄÄ SOSIAALITURVASTA

Työllisyys on laskenut ja työttömyys kasvanut hälyttävää vauhtia jo useamman vuoden. Työttömyysaste on jo noin 10 prosenttia, mikä on EU-maista toiseksi korkein. Pitkäaikaistyöttömyyden taso hipoo jo 90-luvun laman huippua. Työttömyys on sekä taloudellinen että inhimillinen kriisi, johon valtion tulee reagoida.

Työttömyysturvan suojaosa pitää palauttaa

Orpon-Purran hallitus poisti työttömyysturvan 300 euron suojaosan osana sosiaaliturvan jättileikkauksia. Suojaosa on turvannut sen, että työnteko olisi työttömälle aina kannattavaa. Suojaosien poistaminen on luonut kannustinloukkuja, joissa työttömän ei ole useinkaan kannattavaa tehdä lyhyitä keikkatöitä tai osa-aikatyötä. [Kyselyiden perusteella](#) on jo saatu viitteitä siitä, että muutos on kasvattanut kokoaikaista työttömyyttä ja vähentänyt työntekoa.

SAK ehdottaa, että työttömyysturvan suojaosa palautetaan.

Työllispalvelut tarvitsevat lisäresursseja

Työllisyysalueiden käynnistäminen koko ajan pahenevan työttömyyden keskellä on ollut erittäin haasteellista. Lisäresursseja ei ole annettu yhtään, vaan päinvastoin: palkkatuen muutosten yhteydessä rahoitusta leikattiin lähes 40 miljoonaa euroa.

SAK ehdottaa, että työllisyysalueille osoitetaan määräaikaista työllisyyspalveluihin kohdennettua valtionavustusta vuosille 2025–2026 yhteensä 80 miljoonaa euroa. Panostuksella lisätään työllisyyspalveluiden saatavuutta ja nopeutetaan talouden kasvua ja työllisyyttä.

Palkkatuki tarvitsee korjaussarjan

Palkkatukeen tehdyt muutokset uhkaavat koko palkkatukijärjestelmän toimintaa. Palkkatukijärjestelmää ei saa menettää, koska kyse on toimivasta aktiivisen työllisyyspolitiikan välineestä. Lisäksi palkkatukeen liittyy myös positiivisia sosiaalisia vaikutuksia.

SAK ehdottaa, että palkkatuki kartuttaa jatkossa työttömyyspäivärahan työssäoloehto, se muuttuu jokaiselle pitkäaikaistyöttömälle subjektiiviseksi oikeudeksi ja palkkatuen kustannukset jakautuisivat kuntien ja valtion kesken.

ASUMINEN ON PERUSOIKEUS, JOKA PITÄÄ TURVATA

Hallitus on kahden vuoden aikana tehnyt päätöksiä, jotka nostavat kansalaisten asumiskustannuksia. Muutoksia on tehty sekä asumistukeen että sosiaaliseen asuntotuotantoon. Tilannetta on tarpeen korjata toimilla, jotka vahvistavat toimeentuloa, työllisyyttä ja rakennusteollisuuden toipumista.

Asumistuen suojaosa on palautettava

Orpon-Purran hallitus on leikannut yleistä asumistukea merkittävästi. Aiemmat heikennykset asumistukeen ovat lisänneet toimeentulon haasteita sekä vaikeuttaneet pienipalkkaista ja osa-aikatyötä tekevien työssäkäynnin edellytyksiä. Erityisesti suojaosan poistaminen heikentää kannustimia ottaa vastaan työtä etenkin pienillä kuukausittaisilla työtunneilla.

Asumistuki on hallinnollisesti tehokas ja toimeentulon kannalta tärkeä tuki, [eikä se vääristä asuntomarkkinoiden toimintaa](#) sillä tavalla kuin yleensä väitetään.

SAK ehdottaa, että asumistuen suojaosa palautetaan.

Kohtuuhintaisen asuntotuotannon rahoitus pitää turvata

Hallitus on rapauttanut kohtuuhintaista asuntotuotantoa useilla päätöksillä. Silti ministeri Purran budjettiehdotuksessa viitattiin korkotukivaltuuksien supistamiseen ja käyttötarkoituusrajoitusten muutoksiin, koska lainakanta lasketaan osaksi julkista velkaa.

Rakennusala on kärsinyt lamasta jo usean vuoden, ja esitykset heikentäisivät alan toipumista ja kohtuuhintaista asuntotarjontaa entuudestaan. Sosiaalinen asuntotuotanto on myös ratkaisu segregaatioon ja markkinapuutteiden korjaamiseen. Kohtuuhintaista asuntotuotantoa ei saa heikentää uusilla päätöksillä.

SAK ehdottaa, että tilastointikäytäntöä muutetaan niin, ettei lainakantaa lasketa osaksi julkista velkaa.

Koulutuksesta ei saa leikata

Koulutettu ja osaava työvoima on yksi talouskasvun tärkeimmistä tekijöistä. Koulutuspolitiikan suojaaminen täydentää myös parlamentaarisesti sovittua T&K-rahoituksen kasvattamista. Koulutuksella turvaamme talouskasvun edellytyksiä ja tulevien sukupolvien toimeentuloa.

SAK ehdottaa, ettei koulutuksesta leikata yhtään enempää.

Aikuiskoulutustuen korvaajaksi tarvitaan jatkuvan oppimisen tuki

[SAK on esittänyt jatkuvan oppimisen tuen mallia](#), joka yhteensovittaisi ensisijaisesti osa-aikaista työskentelyä ja opiskelua. Malli kohdentaisi tukea aiempaa voimakkaammin sinne, missä tuelle on suurin tarve: matalasti koulutetuille, työvoimapula-aloille, vihreän siirtymän aloille, ikääntyneille ja oppimisvaikeuksista kärsiville. Lisäksi malli olisi aikaisempaa edullisempi järjestelmä.

SAK ehdottaa, että aikuiskoulutustuki korvataan jatkuvan oppimisen tuella.

Työhön tulevien maahanmuuttajien kielikoulutusta on lisättävä

Maahanmuuttajien kotoutuminen on jo entuudestaan myllerryksessä kotoutumislain uudistuksen myötä. Muutoksessa palveluiden rahoituksen tulee olla riittävää, jotta palveluketju on turvattu. Työperäiset maahanmuuttajat jäävät usein kotouttamispalveluiden ulkopuolelle, mikä vaikeuttaa heidän integroitumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Puutteellinen kielitaito lisää tutkitusti työpaikkojen turvallisuusriskejä ja hankaloittaa asiointia arjessa.

SAK ehdottaa, että työnantajien vastuuta kielikoulutuksen järjestämisestä ja rahoittamisesta on vahvistettava – erityisesti silloin, kun työntekijät tulevat EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta.

Työttömyysturvalla opiskelemista pitää helpottaa

Ansiosidonnaisella työttömyysturvalla ei ole mahdollista samanaikaisesti hakea töitä ja opiskella. Tilanne on valitettava, koska opiskelu vahvistaa työllisyyden ja tuottavuuden kasvun edellytyksiä. Työttömyysturvalla pitää pystyä opiskelemaan, kunhan henkilö täyttää velvollisuutensa työnhakijana.

SAK ehdottaa, että työttömyysturvalla opiskelemista helpotetaan.

Omaehtoisen opiskelu pitää turvata

Työelämässä jatkuvalle oppimiselle on kasvava tarve. Vapaan sivistystyön koulutukset ovat joustava polku uuden oppimiseen ja työllistymisen edistämiseen. Vapaa sivistystyö tukee aikuisten perustaitoja sekä maahanmuuttajien kotoutumista ja kielikoulutusta. Nuorille vapaa sivistystyö on yksi väylä oppivelvollisuuden suorittamiseen. Opintokeskukset taas kouluttavat vapaaehtoistoimijoita ja luottamushenkilöitä tärkeisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin.

SAK ehdottaa, ettei vapaasta sivistystyöstä leikata enempää.

TYÖMARKKINAT TARVITSEVAT VAKAUTTAVIA PÄÄTÖKSIÄ

Orpon-Purran hallituksen päätökset ovat ravistelleet työmarkkinoiden rakenteita. Järjestäytyneet työmarkkinat ja sopimusyhteiskunta ovat pohjoismaisen mallin yksi kulmakivi. Työmarkkinoilla tarvitaan rajujen muutosten jälkeen vakauttavia päätöksiä.

Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeus pitää säilyttää

[Riippumattoman asiantuntija-arvion mukaan](#) työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeudella on erittäin vahvat perusteet. Jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poistaminen olisi verosanktio, joka tarkoittaisi työntekijälle tuloveron kiristystä. Verovähennysoikeus on käytännössä hankala poistaa tasapuolisesti sekä työnantajilta että palkansaajilta.

SAK ehdottaa, ettei työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeutta poisteta.

Yt-asiamiehen ja työneuvoston toimintaa ei saa lakkauttaa

[Hallitus on valmisteellut](#) yhteistoiminta-asiamiehen toimiston ja työneuvoston lakkauttamista. Päätöksestä syntyvä säästö olisi julkistaloudelle kosmeettinen. Lisäksi päätös kasvattaisi kustannuksia toisaalla, koska instituutioiden lakkauttaminen siirtäisi vastaavia työtehtäviä muille viranomaisille ja tuomioistuimille. Esimerkiksi EU-oikeus edellyttää yhteistoimintalain valvontaa viranomaisilta, ja työneuvosto on ollut nopea ja edullinen tapa saada työoikeudellisia ratkaisuja ja tulkintakäytäntöä.

SAK ehdottaa, ettei yt-asiamiehen ja työneuvoston toimintaa lakkauteta, vaan kasvatetaan nykyisestä.

Työsuojeluvalvonta tarvitsee lisäresursseja

Työsuojeluviranomaisien valvottavana on yli 100 säädöstä. Valvonta kohdistuu mm. työoloihin ja niiden turvallisuuteen ja terveellisuuteen, työntekijöiden hyväksikäyttöön, harmaaseen talouteen ja talousrikollisuuteen.

Paikallisen sopimisen laajenemisen myötä työsuojeluviranomaisten työtaakka on yhä kasvava, koska työsuojeluviranomainen valvoo myös paikallisen sopimisen lainmukaisuutta järjestäytymättömillä työpaikoilla. Järjestäytymättömien työnantajien tulee tehdä paikallinen sopimus kirjallisesti ja toimittaa se työsuojeluviranomaiselle kuukauden kuluessa sopimuksen solmimisesta. Samaan aikaan kokonaisuutena työsuojelun resursseja on leikattu, eikä tarkastusten määrä vastaa kasvanutta tarvetta.

SAK ehdottaa, että työsuojeluvalvonnan lisätarve huomioidaan resursseja kasvattamalla.

ELINKEINOELÄMÄN JA YRITYSTEN ON OSALLISTUTTAVA SOPEUTUKSEEN

Yrityksiä tuetaan Suomessa vuosittain miljardien eurojen edestä yritystukien muodossa. Osa tuista on ”suoria” rahansiirtoja yrityksille, osa taas ”epäsuoria” eli kevyen verotuksen kautta yrityksiä hyödyttäviä. Valitettavan moni yritystuki on talouskasvua hidastava ja julkistaloutta rasittava, eivätkä kaikki tuet ole huoltovarmuutta edistäviä.

Suoria yritystukiin tulisi tehdä maltillinen leikkaus

Suorien yritystukien karsiminen on ollut haastavaa, minkä takia yritystukia on luontevinta karsia maltillisella ja tasaisella leikkauksella. Näin vaikutukset yksittäisiin toimialoihin ja työntekijäryhmiin pysyvät myös maltillisina.

SAK ehdottaa esimerkiksi 10 %:n leikkausta yritystukiin.

Sopeutusta on haettava myös veromuotoisista tuista

Veromuotoisten yritystukien saralla esimerkiksi listaamattomien yritysten osinkoverojärjestelmä tulisi kokonaisuudessaan uudistaa. Lisäksi erilaisten haittaverojen (valmisteverojen) kehityksen olisi syytä seurata yleisen hintatason muutoksia. Nämä muutokset vahvistaisivat sekä julkistaloutta että kestävää talouskasvua.

SAK ehdottaa, että sopeutusta haetaan myös veromuotoisista tuista.

Yhteisöveron kevennys olisi peruttava

Keväällä hallitus päätti keventää yhteisöveroa kaksi prosenttiyksikköä. Päätös on kasvuvaikutuksiltaan ja itserahoittavuudeltaan heikko, koska Suomen yhteisöverokanta on jo kilpailijamaihimme nähden vertailukelpoisella tasolla. Onkin todennäköistä, että yhteisöverokannan laskua seuraa noin 800 miljoonan euron vuotuinen verotulojen menetys. Hallituksen olisi syytä harkita tätä päätöstä vielä kertaalleen, koska päätös heikentää julkistaloutta erittäin paljon.

SAK ehdottaa yhteisöveron kevennyksen peruuttamista.